

PROJEKTO “TARPKULTŪRINIS DIALOGAS – VISUOMENĖS ATEITIES GARANTAS”

VP1-2.2-ŠMM-05-K-01-114

APKLAUSOS DUOMENŲ ATASKAITA

(veiklos Nr. 1.1.1. Metodinės ir mokomosios medžiagos parengimo I etapas)

2011, KAUNAS

TURINYS

1	ĮVADAS	3
2	MOKYKLŲ PARTNERIŲ MOKINIŲ APKLAUSOS REZULTATAI	4
3	MOKINIŲ APKLAUSOS REZULTATAI	8
4	MOKINIŲ, GYVENANČIŲ VISUOMENINIUOSE IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRUOSE, APKLAUSOS REZULTATAI	9
5	TĖVŲ IR TĖVŲ, GYVENANČIŲ VISUOMENINIUOSE IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRUOSE, APKLAUSOS REZULTATAI	11
6	MOKYTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI	14
7	MOKYMO SI VISAŲ GYVENIMĄ SISTEMOS ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ IR ŠVIETIMO PAGALBOS SPECIALISTŲ APKLAUSOS REZULTATAI	16
8	KULTŪROS ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI	18
9	JAUNIMO ORGANIZACIJŲ APKLAUSOS REZULTATAI	19
10	IŠVADOS	21

1. ĮVADAS

VšĮ “Nauja kvalifikacija” vykdė moksleivių, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, mokymosi visą gyvenimą sistemos administracijos darbuotojų, tėvų, kultūros įstaigos darbuotojų, jaunimo organizacijos narių, mokinių ir tėvų, gyvenančių visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centruose apklausą projekto “Tarpkultūrinis dialogas – visuomenės ateities garantas” VP1-2.2-ŠMM-05-K-01-114 tikslinių grupių poreikių nustatymui prieš pradėdant rengti metodinę medžiagą.

Projekte buvo numatyta apklausti 2656 respondentų iš projekto partnerių, tačiau sumažėjus mokinių skaičiui ir padidėjus tėvų, gyvenančių visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centre, skaičiui, iš viso buvo apklausta 2468 respondentų, t.y. 7,07 % mažiau nei buvo numatyta projekte.

Taip pat buvo siūstos elektroninės anketos į projekte nedalyvaujančias mokyklas, kultūros įstaigas, jaunimo organizacijas, visuomeninius ir socialinių paslaugų centrus. Iš viso buvo gauti 3551 atsakymai į anketas. Sunkiausiai buvo pasiekti tėvus ir mokinius arba tėvus ir mokinius, gyvenančius visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centruose, kadangi mokyklų/centrų administracija tiesiog neperduodavo anketų nuorodų. Kai kurios mokyklos, pvz., Kauno Vyturio vid. mokykla, atsisakė jas pildyti. Siekiant apklausti kuo daugiau respondentų, buvo sukurtas socialiniame tinklalapyje FACEBOOK projekto profilis.

Iš viso apklausoje dalyvavo **6019 respondentų**.

Anketos bus analizuojamos pagal kiekvieną tikslinę grupę, kadangi metodinė medžiaga bus rengiama būtent kiekvienai grupei.

Pirmiausiai bus vertinamos iš mokyklų partnerių gautos mokinių anketos, vertinant kiekvieną klasę atskirai. O mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, mokymosi visą gyvenimą sistemos administracijos darbuotojų iš mokyklų partnerių bus vertinamos su elektroninėje apklausoje dalyvavusiais respondentais.

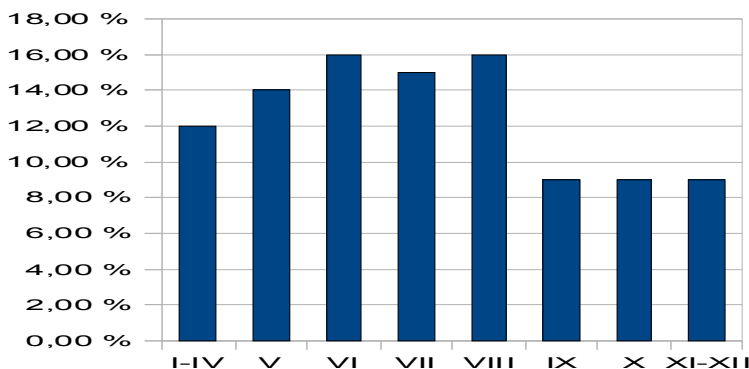
2. MOKYKLŲ PARTNERIŲ MOKINIŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Iš viso apklausoje dalyvavo **1962 mokinių** iš penkių **mokyklų partnerių**:

Rusnės pagrindinė m-kla,
Daugų Vlado Mirono gimnazija,
Židikų Marijos Pečkauskaitės vid. m-kla,
Užvenčio Šatrijos Raganos gimnazija ir
Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinė m-kla

Mokinių anketos buvo analizuojamos pagal klases, nes pamokos bus dėstomos kiekvienai klasei parengiant atskirą metodiką, todėl siekiama išsiaiškinti kiekvienos klasės poreikį atskirai.

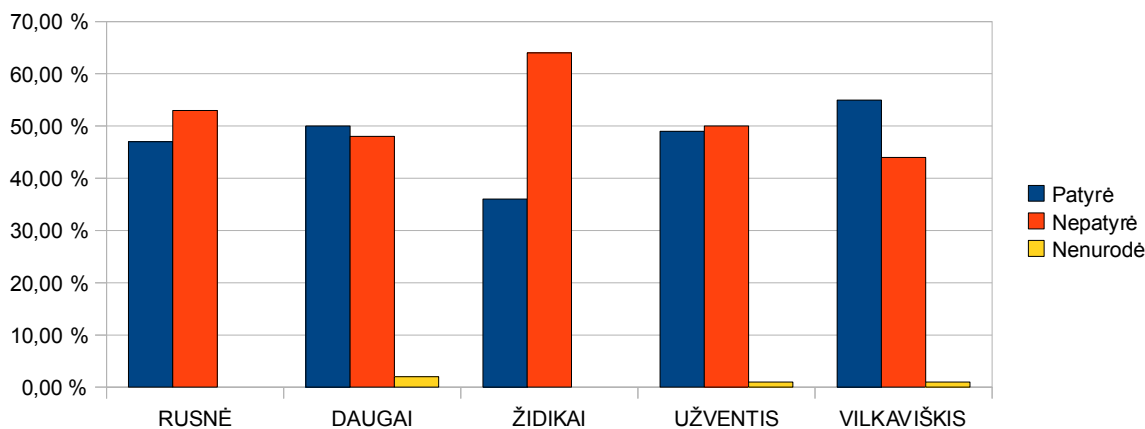
Atliekant analizę paaiškėjo, jog daugiausiai patyčių patiria VI, VII ir VIII klasės moksleiviai (1 pav.). Keisčiausiai yra tai, jog daugiau nei 53 % mokinių pažymėjo, jog yra mėgstami mokykloje ir turi daug draugų. Todėl nelogiška, jog mokinys, turintis daug draugų, patiria patyčias. Praktikoje dažniausiai skriaudžiami tie, kurie neturi draugų, yra atstumti, užsisklendę savyje. Šiuo atveju netgi visi pažymėjimo, jog jų santykiai su tėvais yra geri, bet vis dėlto norėtų su tėvais pasikalbėti. Šie neatitikimai leidžia teigti, jog mokiniai sunkiai identifikuoja, kas yra patyčios, kokie jų santykiai su tėvais, mokytojais, draugais, kas apima sąvoką "draugai". Šie rezultatai rodo, jog būtina mokiniams padėti atpažinti patyčias, suvokti savo santykius su aplinkiniais, įvertinti, kas yra draugas, o kas tik pažįstamas.

1 pav. Patyčias patiriančios klasės

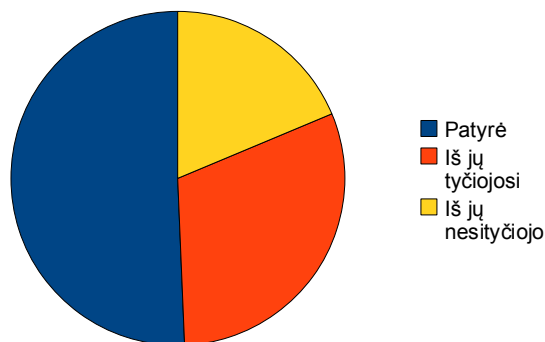
Taip pat šie moksleiviai daugiausiai norėtų specialistų pagalbos. Todėl vykdant projektą būtina psichologo konsultacija arba užsiėmimai, tiesiogiai bendraujant su specialistais.

Iš 2 paveikslėlio matyti, jog daugiausiai patyčių patyrė Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinės mokyklos moksleiviai (55%), mažiausiai - Židikų Marijos Pečkauskaitės vid. m-klos moksleiviai (36%).

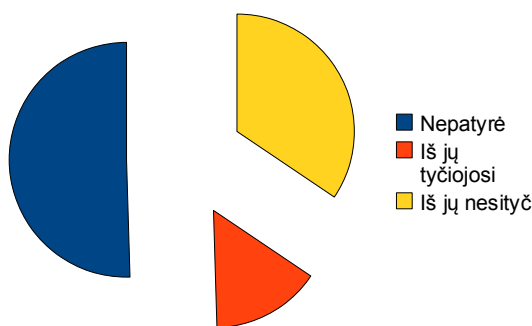
2 pav. Mokyklos, kurių mokiniai patiria patyčias

Vertinant anketų rezultatus išryškėjo, jog tie, kurie patiria patyčias, patys tyčiojasi daugiausiai (žr. 3 pav.).

3 pav. Patiriantys patyčias ir patys tyčiojantys iš kito

O tie, kurie nepatyrė patyčių – mažiau tyčiojosi (žr. 4 pav.).

4 pav. Mokiniai, nepatyrė patyčių, patys tyčiojasi iš kito

Dažniausiai pasitaikantis paaiškinimas, kodėl tyčiojosi iš kito yra *“nes tyčiojosi iš manęs”*. Taip pat pasitaikė ir tokie paaiškinimai: *“nes man tai buvo priimtina”, “nes jis buvo nusipelnęs”, “šiaip sau”, “juokaudamas ir tiek”, “žmogus man nepatiko, o aš nepatikau jam, mes nesutarėme”, “nes tas žmogus man asmeniškai yra padaręs baisesnių dalykų nei patyčios”, “visi taip daro”, “viskas juoko forma, tarpusavy su draugais”, “jis man nepatiko”, “iš neturėjimo, ką veikti”, “nes tas, iš kurio tyčiojasi, “šoko” man į akis”, “dėl pramogos”, “nenoriu būti išskirtinis”, “tiesiog taip gavosi, pajuokavom ir tiek”, “nes prisidirbo”, “nes mane užgavo”, “nes aš jo nemėgstu”, “nes norėjosi neišsiskirti iš kitų, o pritapti”, “nes jis mane nervino”, “norėjau jaustis “kietesne”, tačiau visai nepiktus žodžius žmogus suprasdavo kaip patyčias”, “nes klasiokės batai buvo negražūs”, “pasakiau nenorėdama ižeisti, o papokštauti”, “dėl to, kad pati nepastebėjau savo trūkumų ir juokiausi iš vaikų, kurie neįgalūs, silpnesni mokslo srityje, bet dabar mane labai griausia sąžinė”*.

Į klausimą, kaip norėtų spręsti šią patyčių problemą, mokiniai atsakydavo: *“norėčiau būti drąsesnė ir atsilyginti tuo pačiu”, “norėčiau, kad visi draugautume”, “norėčiau pasidaryti plastinę operaciją, pakeisti draugus”, “norėčiau, kad vaikų tėvams uždėtų baudas, nes deda nepilnamečių nuotraukas į soc. tinklalapius”, “pasikalbėjau su tėvais ir viskas gerai”, “reikia tuos mokinius bausti pagal LR įstatymus ir viešinti”, “norėčiau nusižudyti”, “norėčiau susitaikyti”, “norėčiau, kad tie žmonės išeitų iš mokyklos”, “nėra problemos dėl to, čia visur taip yra, dėl to geriau priimti juokais ir iš to pasijuokti. Jei tai juokinga abiems pusėms”, “pakeisti mąstymą ir kitaip tėvams auklėti vaikus”, “norėčiau, kad pasikalbėtų su tuo vaiku”, “man padėti nereikia, pati galiu apsiginti”, “noriu, kad mokykloje būtų tokių darbuotojų, kurie išklaustų ir padėtų man, kad tai nepasikartotų”, “išmesti iš mokyklos tuos vaikus, kurie šaiposi”, “kreiptis į policiją”, “tie, kurie tyčiojasi, išžudyti”, “norėčiau, kad niekas iš nieko nesityčiotų”, “kad jie suprastų ir pajustų, kaip elgiasi su tais, iš kurių tyčiojasi. Turi griežtai bausti”, “pasikalbėsiu su mama ir išspręsiu šią problemą”, “klausyt ir praleist pro ausis”, “norėčiau, kad tie žmonės manęs atsiprašytų”*,

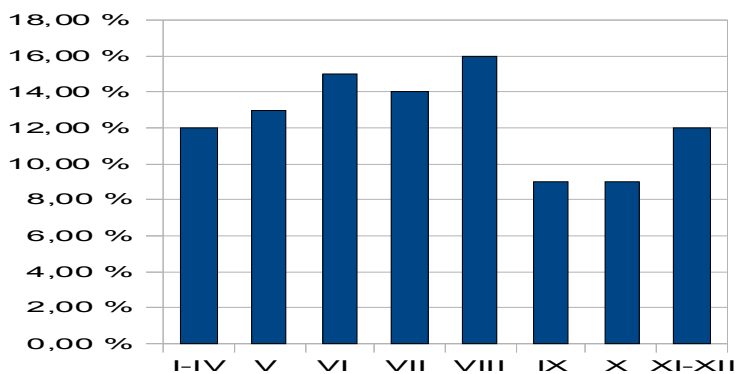
“norėčiau, kad visi būtų mandagūs”, “norėčiau, kad mokytojai, išgirdę patyčias, padėtų vaikams, kuris yra skriaudžiamas, o ne ignoruoti”, “skirti tam tikras bausmes”.

Tėvai, atsakydami į šį klausimą, dažniausiai vartodavo veiksmažodius “kalbėtis” ir “bendrauti”. Jų nuomone, “labiau bendrauti su savo vaiku, nepalikti vieno jo bėdose, nenusisukti, jei jis prašo pagalbos”, “kalbėti, jog mokykloje yra problema, o ne neigti”, “mokyklai daugiau domėtis vaikais, jų asmeniniu gyvenimu, o neapsiriboti tik formaliu mokymu. Daugiau turi dirbti psichologai”, “daugiau bendravimo, naujiškesnių mokymo metodų”, “stebėti vaiką, kalbėtis su juo, bendrauti su specialistais”.

Atliekant apklausos analizę, dažnas atsakymas į klausimą “ar patiriate patyčias” buvo “ne”, tačiau sekantys klausimai visi atsakomi, t.y. kur patiria, kas tyčiojasi ir t.t. Taip pat į klausimą “ar tyčiojate iš kito” pasitaikė nemažai atsakymų “ne”, tačiau atsakoma kodėl. Tai rodo, jog mokiniai sunkiai suvokia, kas yra patyčios arba tiesiog bijo patys sau prisipažinti, jog tyčiojasi iš kito. Netgi atsakymai rodo, jog kartais nesąmoningai tyčiojamsi: “taip jau gavosi”.

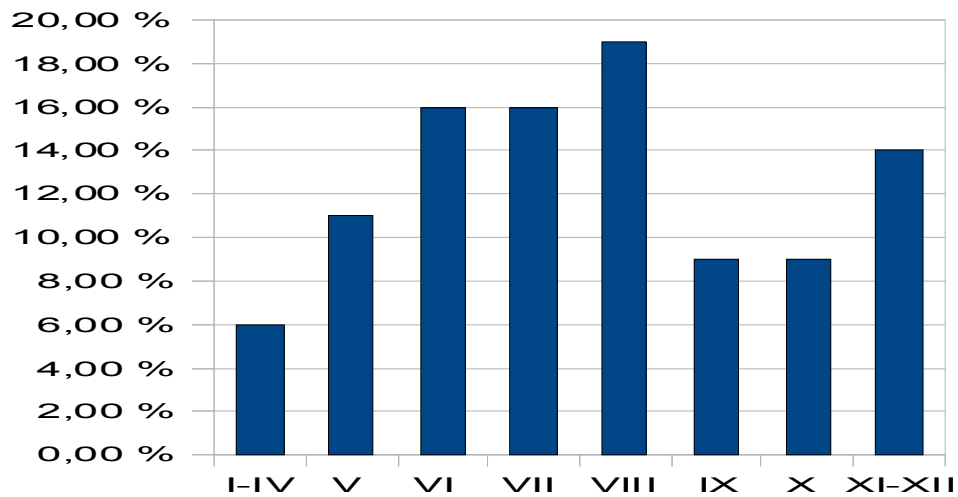
Pasitaikė daug atsakymų, jog patyčių problema jau išspręsta ir visiškai jos nepaveikė mokinių. Tai sąlygoja prielaidą, jog dažnai patyčių problema sureikšminama, aiškiai neapibrėžiant, kas yra patyčios, koks veiksmas, elgesys, ar žodžiai – gali būti vadinami patyčiomis. Pasitaikė daug atvejų, kai mokiniai teigia, jog vieną kartą pasipravardžiuoja, ir jie tai laiko patyčiomis, bet jų nesureikšmina. Tačiau esti patyčių, kurios skirasi savo mastu ir intensyvumu. Ko gero visi esame patyrę patyčias, bet tai labiau tiktų terminas “pravardžiavimas”, “apkalbinėjimas”. Laisvojoje enciklopedijoje “Vikipedija” terminą “patyčios” apibrėžia taip - “tai tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, kuriuos, siekdamas įžeisti, įskaudinti kitą žmogų, sukelia psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turintis asmuo”. Analizuojant anketas susidarė išpūdis, jog mokiniai sunkiai identifikuoja, kas yra patyčios, dėl ko iš jų buvo tyčiojamosi. Tų tikrųjų, patiriančių rimtas, telpančias į terminą “patyčias”, patiria nedaugelis. Tose anketose buvo daugiausiai paaiškinimų, daugiausiai negatyvaus nusistatymo savo tyčiotojusių atžvilgiu, pasitaikydavo sąvokos: “kartais galvoju apie savižudybę”, “norėčiau nusižudyti, pabėgti į užsienį” arba “spardydavo mano kuprinę, paslėpdavo, numesdavo striukę, tiesą sakant: manęs niekas nekencia. Tai tęsiasi nuolat. Norėčiau nusižudyti”.

Kaip minėjome, patyčias daugiausiai patiria VI, VII, VIII klasės moksleiviai, tačiau jie daugiausiai ir apgina savo draugus (žr. 5 pav.).

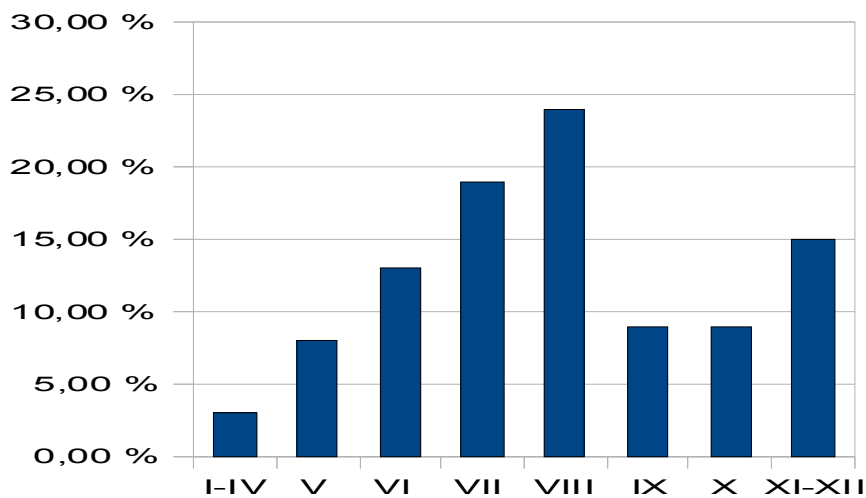
5 pav. Moksleiviai, daugiausiai apginantys savo draugus nuo patyčių

Į klausimą “ar susiduriate su kitų kultūrų (tradicijų, religijų, papročių) žmonėmis, daugiausiai teigiamų atsakymų atsakė VI, VII, VIII ir XI-XII klasių moksleiviai (žr. 6 pav.). Tai vyksta mokykloje, namuose (giminėje), draugų tarpe bei internete ar kelionėse. Daugiausiai kyla kalbinių problemų.

6 pav. Moksleiviai, daugiausiai susiduriantys su kitų kultūrų žmonėmis

Didžioji dalis moksleivių su kitų kultūrų žmonėmis bendrauja internete socialinių tinklalapių pagalba. Iš 7 paveikslėlio matyti, jog dažniausiai VIII klasės moksleiviai facebook'e susiduria su kitos tautybės žmonėmis. I-IV klasių moksleiviai mažiausiai susiduria su kitataučiais, mažiausiai bendrauja internete. Tai sąlygoja ir socialinių tinklalapių taisyklės, jog prisiregistruoti gali nuo 14 metų amžiaus. Būtent tai yra VIII klasės mokinių amžius. Dažniausiai vyriškos lyties atstovai neturi facebook'e susikurtos anketos.

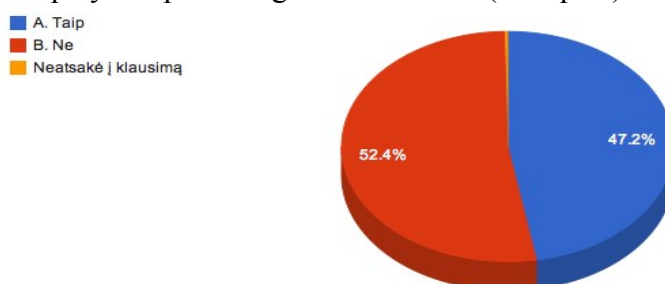
7 pav. Moksleiviai, daugiausiai bendraujantys socialiniame tinklalapyje facebook'e.

Moksleivių santykiai su mama (pamote) yra geriausi. O analizuojant pagal klases – tai penktokai geriausiai sutaria su mama (pamote), o prasčiausiai – dešimtokai. V klasės moksleiviai ir su tėčiu (patėviu), ir su seneliais sutaria gerai, o I-IV klasių moksleiviai – su broliais, seserimis. Analizuojant santykius su mokytojais – geriausi – pradinėse klasėse, prasčiausi – VIII klasėse. Su draugais artimiausi septintokai.

3. MOKINŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Apklausoje dalyvavo ne tik 1962 mokiniai iš mokyklų partnerių, bet ir iš kitų mokyklų (1450), į kurias buvo siųstos elektroninės anketos. Iš viso apklausoje dalyvavo **3412 mokiniai**.

Mokiniai, iš elektroninės apklausos, net 36% turi daug draugų ar 16%, bet ne artimų. Taigi net 52% turi draugų, tačiau patyčias patiria irgi ne maža dalis (žr. 8 pav.).

8 pav. Patyčias patiriantys mokiniai

Net 93% apklaustųjų patyčias patiria mokykloje ir tik 1,4% virtualioje erdvėje. Taigi mokykla yra didžiausia patyčių vieta, todėl joje ir būtina šią problemą spręsti ir taikyti prevencines priemones.

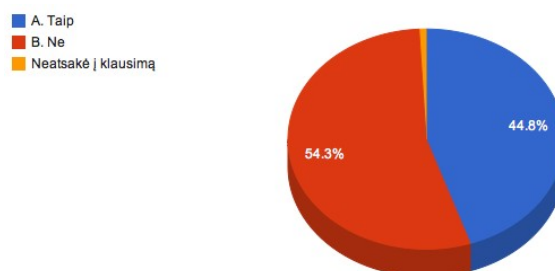
Didžioji dalis skriaudėjų yra klasiokai, vyresni mokiniai ar mokytojai. Dažniausiai yra akcentuojamos patyčios tarp mokinių, tačiau rezultatai rodo, kad net 21% mokytojų tyčiojasi iš mokinių. Patyčios dažniausiai pasireiškia žodžiais (žr. 9 pav.). Paskaitų metu svarbu identifikuoti dažniausiai pasitaikančius būdvardžius, daiktavardžius ar veiksmažodžius, kuriuos galima laikyti patyčių “įrankiu” bei paanalizuoti, ar kiekvienas pasakytas žodis sukelia patyčias. Žinoma, kiekvienam mokiniui skirtingas žodis turi vis kitokį poveikį. Vienam būdvardis “strazdanotas” nekelia jokios reakcijos, o kitam – itin skaudus, verčiantis jaustis patyčių objektu.

9 pav. Patyčios pasireiškia

Didelė dalis apklaustųjų gynėsi patys, niekur nesikreipė ir atsilygindavo tuo pačiu. Šią situaciją norėtų spręsti su tėvais (26%) ar pakeisti mokyklą (17%), ar su specialistų pagalba (14%). Rezultatai rodo, jog paskaitų metu būtinas mokinių-tėvų ir mokinių-psichologų dalyvavimas ar bent užduotys, skirtos darbui komandoje, kurią sudarytų bent viena grupė, pvz., mokiniai ir tėvai.

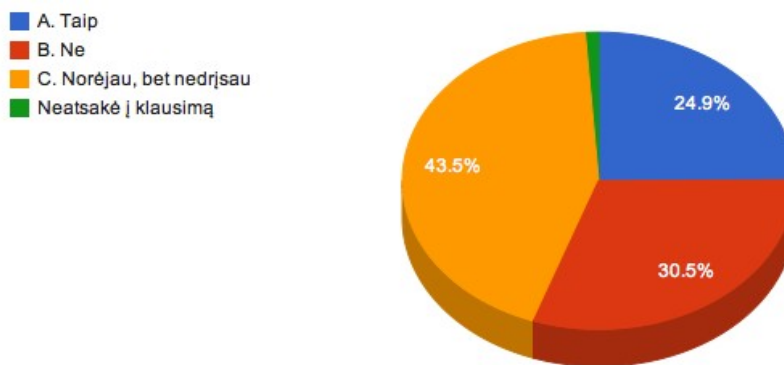
Panašus santykis tarp patyčias patiriančiųjų ir tų, kurie tyčiojasi (žr. 10 pav.).

10 pav. Tyčiojosi iš kito

Pagrindine tyčiojimosi priežastimi nurodė “nes tas, iš kurio tyčiojasi, yra kitoks nei aš”

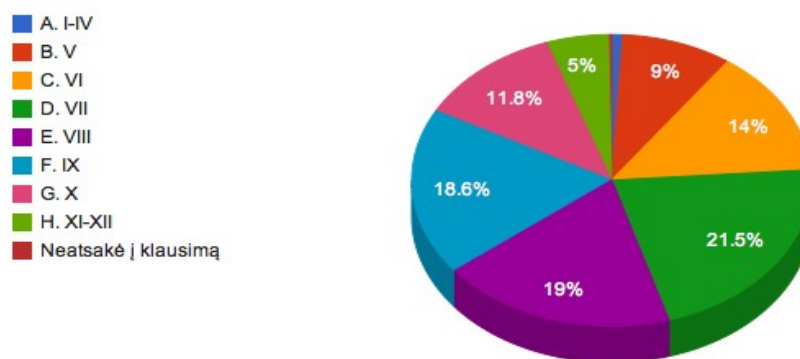
(36%), “nes kiti draugai taip darė, man nepatiko” (34%), o tiems, kuriems patiko, sudaro 20%. Daugelis norėjo apginti draugą, bet nediršo (žr. 11 pav.).

11 pav. Apgynė draugą

Su kitų kultūrų žmonėmis susiduria daugelis (41%), bet ne didžioji dalis (59%). Tai vyksta tarp draugų (49%) ar namuose, giminėje (41%), o pagrindinė problema yra kalba (34%) arba jokios, kadangi bendrauja internetu (30%). Dažniausiai bendraujama susitinkant (48%) arba socialiniame tinklalapyje facebook (29%).

Didžioji dalis respondentų buvo VII klasės mokinių (žr. 12 pav.).

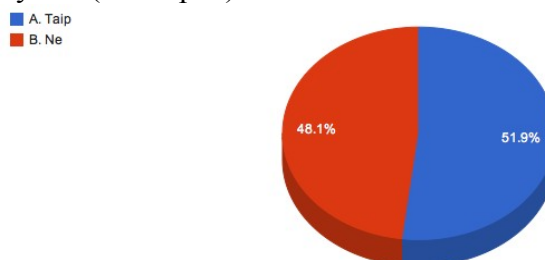

12 pav. Mokiniai pagal klases

4. MOKINIŲ, GYVENANČIŲ VISUOMENINIUOSE IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRUOSE, APKLAUSOS REZULTATAI

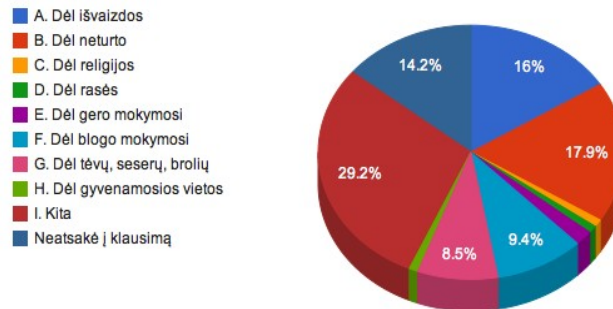
Apklausoje dalyvavo ir **106 mokiniai, kurie gyvena visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centruose** (toliau - centrai). Iš projekto partnerių buvo apklausti 25 **Vilniaus m. motinos ir vaiko pensione** gyvenantys mokiniai. Su šiais mokiniais buvo sunkiausiai susisiekti elektronine anketa. Dažnai pasitaikydavo, jog anketos siuntimo metu, centruose nebuvo daug mokinių arba jie buvo ikimokyklinio amžiaus.

Šių mokinių atsakymai labai panašūs kaip ir tų, kurie gyvena savo namuose. Tik keliais procentais daugiau patiria patyčias (žr. 13 pav).

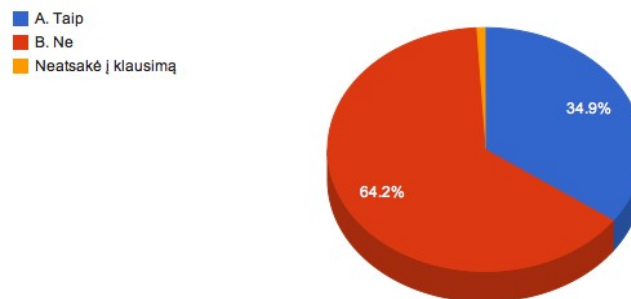
13 pav. Patyčias patiriantys mokiniai, gyvenantys centruose.

Patyčias jie patiria, kaip ir anksčiau aptari mokiniai, mokykloje, o ne namuose ar centruose. Dažniausiai tyčiojasi vyresni mokiniai iš kitų klasių (34%), klasiokai (27%) ir mokytojai (18%). Patyčios pasireiškia žodine forma. Mokiniai jų nesureikšmina, atsilygina tuo pačiu. Tačiau norėtų pakeisti mokyklą, gyvenamąją vietą. Priežastis nurodo įvairias, dažniausia – neturtas (žr. 14 pav.). Didžioji dalis niekur nesikreipia ir niekam nesako.

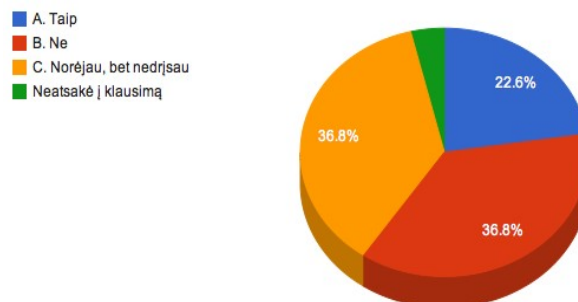
14 pav. Patyčių priežastys

Centruose gyvenantys mokiniai tyčiojasi mažiau iš kitų (žr. 15 pav.) nei mokiniai, gyvenantys savo namuose.

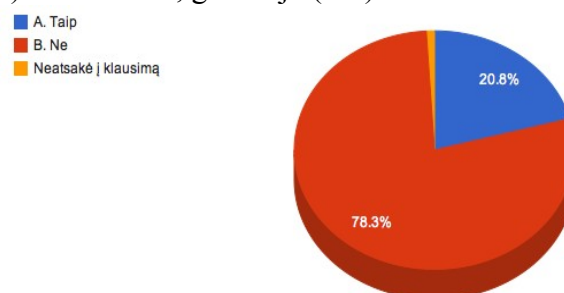
15 pav. Tyčiojasi iš kito

Šie mokiniai arba neapgynė draugų, arba nori, bet nediršta (žr. 16 pav.).

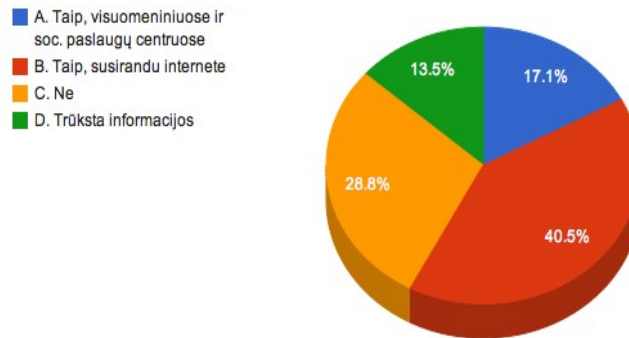
16 pav. Apgina draugą

Mokiniai, gyvenantys centruose beveik nesusiduria su kitų kultūrų žmonėmis (žr. 17 pav), o jeigu susiduria – tai būtent centruose, kuriuose gyvena (34%) arba mokykloje (31%). Tik nedaugelis susiduria draugų tarpe (22%) ar namuose, giminėje (9%).

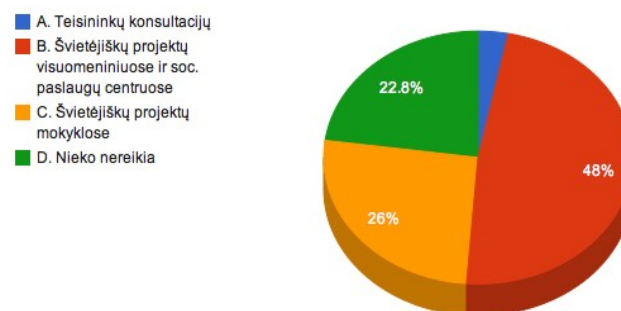
17 pav. Susiduria su kitų kultūrų žmonėmis

Mokiniai informaciją vaiko teisių apsaugos tema dažniausiai susiranda patys internete (žr. 18 pav.).

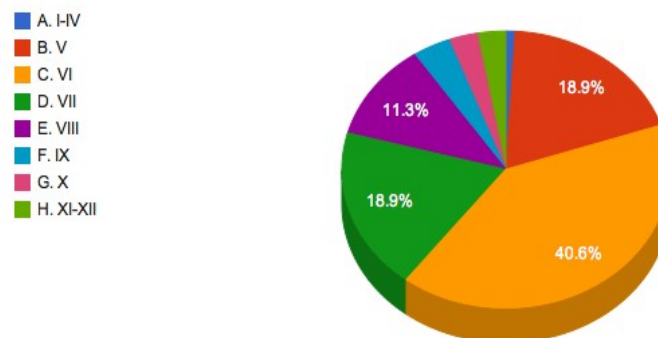

18 pav. Informacijos pakankamumas vaiko teisių klausimais

Jie pageidautų švietėjiškų projektų žmogaus ir vaiko teisių apsaugos tema būtent visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centruose, o ne mokykloje (žr. 19 pav.).

19 pav. Pageidavimai vaiko teisių apsaugos tema
Didžioji dalis apklaustųjų yra VI klasės mokiniai (žr. 20 pav.) ir net 64% sudaro moterys.

20 pav. Mokiniai pagal klases

5. TĖVŲ IR TĖVŲ, GYVENANČIŲ VISUOMENINIUISE IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRUOSE, APKLAUSOS REZULTATAI

Apklausoje dalyvavo **605 tėvų**, iš mokyklų partnerių -158 tėvai ir 447 tėvai iš elektroninės apklausos. Tėvai buvo apklausiami ir gyvenantys ne namuose, o dėl įvairių priežasčių juos palikę ir prisiglaudę visuomeniniuose ir socialinių paslaugų centruose (toliau - centrai). Iš viso apklausos laikotarpiu šiuose centruose gyveno apie **62 tėvus**, tarp jų – 25 mamos **Vilniaus m. motinos ir vaiko pensione**. 97% apklaustųjų sudarė moterys.

Tėvų, gyvenančių savo namuose, ir tėvų, tiksliau mamų, gyvenančių centruose, anketos bus analizuojamos kartu, kad pažvelgti, kokie skirtumai ar panašumai vyrauja.

Daugiau nei 30 % tėvų žino, jog jų vaikai patyrė patyčias. Tėvai, gyvenantys savo namuose, yra labiau garantuoti, jog jų vaikai nepatyrė patyčių – net 43% pasakė tvirtą “ne”, kai tuo tarpu 45%

centruose gyvenantys tėvai nėra tokie tikri ir linkę teigti, jog “nieko nežino”. Analizuojant tėvų anketas iš mokyklų partnerių, išryškėjo, jog tėvų nuomone, daugiausiai patyčių patyrė Vilkaviškio moksleiviai (50%), o mažiausiai – Daugų (71%).

Tėvams, gyvenantiems savo namuose, vaikai patys pasiskė, kad patyrė patyčias, o tėvams, gyvenantiems centruose, informavo mokyklos atstovai. Šiuo atveju galima išvelgti vaikų ir tėvų santykių artumą, vieni pasisako patys, o kiti – tai slepia nuo tėvų. Tačiau tėvai sprendimą visi priėmė panašų – šią problemą sprendė pokalbiu su savo vaiku. Ir tik nedaugelis kreipėsi į specialistus. Viena iš pagrindinių vaiko elgesio pasikeitimo formų – užsisklendimas ir nėjimas į mokyklą. Turbūt vengimas eiti į mokyklą – pirmas požymis, jog kažkas nutiko mokykloje.

Tėvai patyčių problemą pataria spręsti taip: *“daugiau kalbėtis ir bendrauti! Darbai palauks! Vaikai – svarbiausi!”*, *“daugiau reiktų skirti bendravimo santykių aiškinimuisi (klasės valandėlė), kad psichologas skirtų bent vieną kartą į savaitę bendravimui su vaikais. Ir tėvus nepamiršt”*, *“nuolat mokykloje kalbėti apie tinkamą/netinkamą elgesį, netinkamo elgesio pasekmes”*, *“prevencine veikla”*, *“griežtai, baudžiamojo kodekso pagrindu (teisminės nuobaudos turėtų būti skiriamos neatsižvelgiant į amžių, turėtų būti kaip anksčiau izoliuoti internatai dėl grubių drausmės pažeidimų perauklėjimui)”*, *“visiems kartu”*, *“reikia kalbėtis su vaiku ir išugdyti jame gebėjimą pasitikėti savimi. Tuomet patyčių nepriimi kaip patyčių”*, *“elektroninius prietaisus uždraust. Paliekam tik šaldytuvą, PC, DVD, TV – užkratas”*, *“reikia daugiau pokalbių su tėvais, kad tėvai savo vaikams kalbėtų, kad taip negalima elgtis. Mes susiduriame su tuo, kad tėvai nenori pripažinti, kad jų vaikas kaltas, kad jis tyčiojasi. Nemato problemos”*, *“per tikslingą vaikų užimtumą, pozityvaus mąstymo ugdymą”*, *“įgyvendinant patyčių prevencijos programą labai svarbu klasėje skirti laiko, kurio metu mokiniai diskutuotų apie tarpusavio santykius. Klasės valandėles galima skirti patyčių reiškiniui aptarti: kas tai yra, kodėl patyčios vyksta, kaip jaučiasi vaikai, iš kurių yra tyčiojamosi”*, *“turėtų vykti pokalbis - vaikas - mokykla- tėvai-vaikas , kuris tyčiojosi”*. Iš pateiktų pasiūlymų matyti, jog būtina kalbėtis ir diskutuoti, o ne neigti ir ignoruoti patyčių problemą. Būtina ne tik vaikus įtraukti į patyčių prevencijos programas, bet ir tėvus, nes jie pirmieji turėtų pastebėti savo vaiko elgesio pokyčius.

Tarp respondentų nedaug buvo tėvų, kurių vaikai buvo tie, kurie tyčiojosi iš kito. Juos informavo mokyklos administracija. Didžioji dauguma šią problemą sprendė pokalbiu su savo vaiku. Ryškus santykio tarp centruose gyvenančių tėvų ir tėvų, gyvenančių savo namuose, nėra.

Net 48% centruose gyvenantys tėvai patys patiria patyčias! Jų nuomonės išsiskyrė ir pasidalino po lygiai dėl pokyčių, išsikėlus iš namų: arba vaikas pasidarė labiau pasitikintis savimi (37%), arba niekas nepasikeitė (37%). Centruose, jų nuomone, jie gauna pakankamai informacijos apie žmogaus ir vaiko teisių apsaugą, tačiau dar pageidautų teisininkų konsultacijų ar švietėjiškų projektų.

Tiek vieni, tiek kiti tėvai, nelabai susiduria su kitų kultūrų žmonėmis (60%), o jei susiduria – tai gyvenamojoje ar namų aplinkoje ir tai nesukelia didelių problemų.

Tėvai, gyvenantys ne centruose, beveik nesusiduria su mokinių mainais (93%), todėl ši tema jiems nėra aktuali. Atsižvelgiant į atsakymus, būtina koreguoti dėstomų temų sąrašą ir šia tema skirti mažiau dėstymo valandų. Šių tėvų santykiai su vaikais neblogi, nebuvo nė vieno, kuris nurodytų, jog yra blogi. Vyrauja “labai geri” ar “geri” santykiai ne tik su vaikais, bet ir vyru, žmona, sugyventiniu (-e), vaiko mokytojais.

Vilkaviškio Salomėjos Nėries pagrindinės mokyklos moksleivių tėvai pasižymėjimo geriausiu išsilavinimu – aukštuoju (41%), ne daug atsiliko ir Užvenčio Šatrijos Raganos gimnazijos tėvai (38%), daugiausiai nebaigtą vidurinį išsilavinimą turi Židikų mokyklos moksleivių tėvai (24%).

1 lentelė. Tėvų išsilavinimas

Mažiausias pajamas turi Rusnės gyventojai (40%), o didžiausias – Vilkaviškio (18%).

2 lentelė. Tėvų pajamos

Tėvus ir tėvus gyvenančius centruose, galima palyginti išsilavinimo, šeimninės padėties ir

pajamų atžvilgiu, matyti akivaizdūs skirtumai – žr. 3, 4 ir 5 lenteles.

3 lentelė. Šeimyninė padėtis

Šeimyninė padėtis	Tėvai, gyvenantys savo namuose	Tėvai, gyvenantys centruose
Vedęs/ištekęjusi	67,00 %	23,00 %
Išsiskyręs/išsituokusi	14,00 %	27,00 %
Našlys (-ė)	4,00 %	5,00 %
Turiu sugyventinį (-ę)	10,00 %	37,00 %
Gyvenu vienas	3,00 %	2,00 %
Neatsakė	2,00 %	6,00 %

4 lentelė. Išsilavinimas

Išsilavinimas	Tėvai, gyvenantys savo namuose	Tėvai, gyvenantys centruose
Nebaigtas vidurinis	5,00 %	37,00 %
Vidurinis	13,00 %	45,00 %
Aukštesnysis	38,00 %	11,00 %
Nebaigtas aukštesnysis	7,00 %	5,00 %
Aukštasis	31,00 %	2,00 %
Nebaigtas aukštasis	3,00 %	0
Neatsakė	3,00 %	0

5 lentelė. Pajamos

Pajamos	Tėvai, gyvenantys savo namuose	Tėvai, gyvenantys centruose
Iki 800 Lt	15,00 %	77,00 %
900 Lt-1500 Lt	33,00 %	19,00 %
1600 Lt-2500 Lt	39,00 %	2,00 %
2500 Lt ir daugiau	11,00 %	0
Neatsakė	2,00 %	2,00 %

Kaip matosi iš pateiktų šeimyninės padėties, išsilavinimo ir pajamų palyginimo lentelių, dažniausiai santuokoje yra tėvai, kurie gyvena savo namuose, o tie, kurie gyvena centruose, dažniau turi sugyventinį (-ę). Skiriasi jų ir išsilavinimas ir pajamos. Šie rodikliai aukštesni centruose negyvenančių tėvų. Nors skaičiai ženkliai skiriasi, ir atrodytų, jog turėtų turėti įtakos vaikų saugumui, pasitikėjimui savimi, tačiau tiek vieni vaikai, gyvenantys savo namuose, tiek kiti vaikai, gyvenantys centruose, patiria patyčias. Taigi tėvų išsilavinimas, pajamos ar šeimyninė padėtis nėra tas rodiklis, lemiantys patyčių objektus. Visi vaikai lanko tas pačias mokyklas.

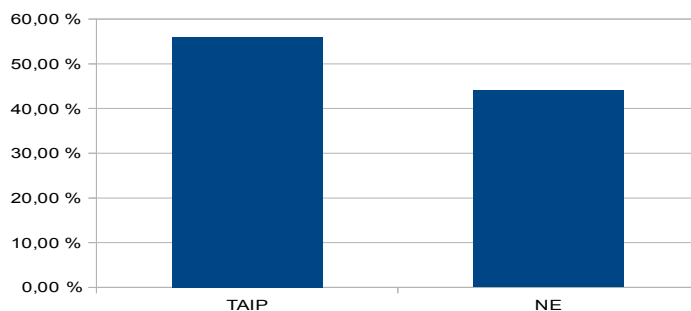
6. MOKYTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Apklausa buvo vykdoma ne tik projekto partnerėse mokyklose, bet ir projekte nedalyvaujančiose mokyklose, siunčiant elektroninės anketos nuorodas į daugiau nei 128 mokyklas.

Pirmiausiai paanalizuokime mokytojams skirtų anketų rezultatus, kartu įvertinant ir iš partnerių mokyklų gautas anketas ir kitų Lietuvos mokytojų atsakymus.

Apklausoje dalyvavo **622 mokytojų**: 158 mokytojų iš projekto partnerių mokyklų ir 464 mokytojų iš kitų Lietuvos mokyklų. Pasak 69% mokytojų, tinkamiausia sąvoka apibūdinanti teiginį “skirtingų kultūrų pažinimas, gebėjimas sąveikauti bei komunikuoti su kitokiais, siekiant gyventi

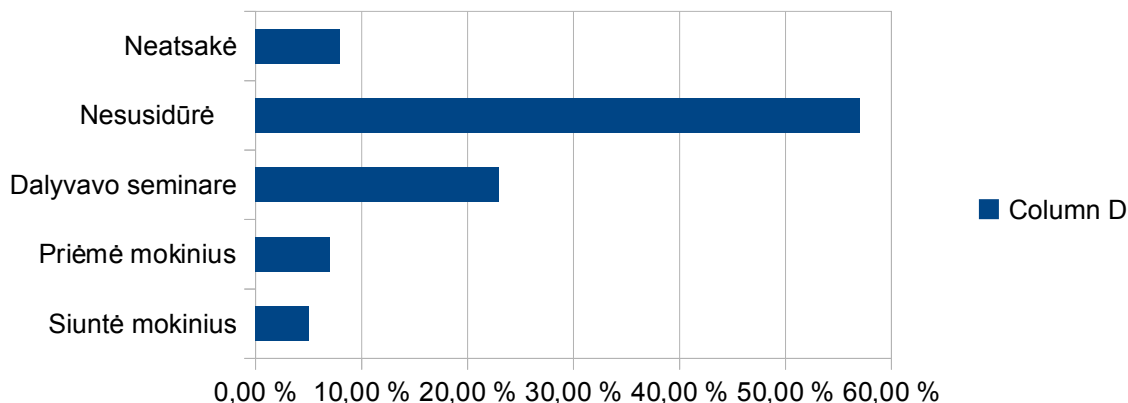
lygybėje, nepaisant skirtingos kultūros, gyvenimo būdo, kilmės” yra *tarpkultūrinis*, o kultūrą geriausiai apibūdina “istorija, vertybės, gamta, laiko samprata” (35 %). Labai panašiai pasiskirstė nuomonės dėl tarpkultūrinio mokymo reikalingumo mokyklose: už – 56%, prieš – 44% (žr. 21 pav.).

21 pav. Tarpkultūrinio mokymo reikalingumas mokyklose

Vyravo nuomonė, jog tarpkultūrinis mokymasis reikalingas tam, kad “žmogus dabar jau yra milžiniško pasaulio dalis. Supažindindami jaunus žmones su kitomis kultūromis, suteiksime jiems galimybę lengviau adaptuotis naujoje situacijoje, aplinkoje, palengvinsime aplinkos reiškinių suvokimą, padėsime netgi išvengti kai kurių problemų, kur reikia suvokti, ar vienas ar kitas reiškinys yra krašto bruožas, ar ydingas, nepriimtinas reiškinys”, “pažinti kitas kultūras yra šiuolaikinio žmogaus ateities garantas, perspektyva, bendras išsprusimas. Galų gale, pažinimas pasaulio, tuomet kitaip imi vertinti savo vertybes, imi didžiulius tu, kas esi, nesmerkdamas kitokių nei tu”, “didėja tikimybė, kad Lietuvos mokyklose gali didėti įvairių kultūrų, tikėjimų, rasių mokinių”, “kad būtų išvengta nesusipratimų ir patyčių”, “praplečia akiratį, suteikia galimybę geriau bendrauti, moko kalbų”, “kad vaikai nuo mažens suprastų, kad visi žmonės yra lygūs, nepriklausomai nuo rasės, išsilavinimo”, “svarbu pažinti ne tik save, bet ir kitą, o pažinus, galima pakeisti ir neigiamą mąstymą, suformuotą stereotipų”, “padės užtikrinti dialogą tarp skirtingų kultūrų”, “kadangi gyvename greitai kintančiame pasaulyje, jau nebe pakanka išmanyti tik savo kultūrą”, “plės kultūrinį akiratį, bendravimo kultūrą, suteiks daugiau pasitikėjimo savimi, turės įtakos užkertant kelią patyčioms”, “esamen ne vieni, o šalis tarp šalių, kultūra tarp kultūrų, todėl mokytis suprasti, bendrauti, būti tolerantiškiems” ir t.t. Pagrindiniai veiksmazodžiai yra *bendrauti, pažinti, komunikuoti, sąveikauti, suprasti*, o daiktavardžiai – *bendravimas, tolerancija, pakantumas, pažinimas, lygybė*. Tai raktiniai žodžiai, apibrėžiantys tarpkultūrinį mokymąsi.

Didžioji dalis mokytojų nebuvo susidūrę su mainais (kitų kultūrų mokinių priėmimas/išsiuntimas), ir iš 22 pav. matyti, jog mokytojai daugiausiai buvo dalyvavę seminare ar tarptautiniame projekte. Dažniausiai nekildavo jokių problemų, o jei iškildavo - tai kalbos, finansinės arba tiesiog trūko pasiruošimo (apmokymo) šiems mainams.

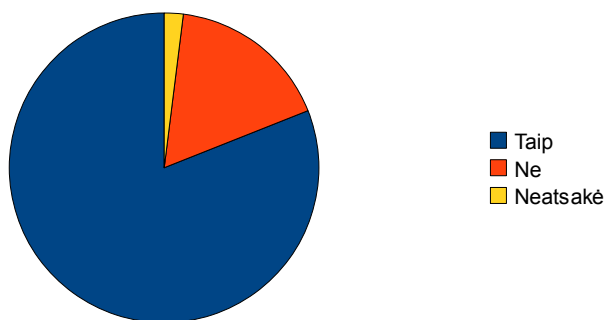

22 pav. Mokytojų susidūrimas su mainais

Labai didelė dalis mokytojų nežino kultūrinių dimensijų modelių (52%), o jei žino – tai jų netaiko darbui su mokiniais (33%). Todėl vykdant mokymus, būtina ne tik supažindinti su šiais

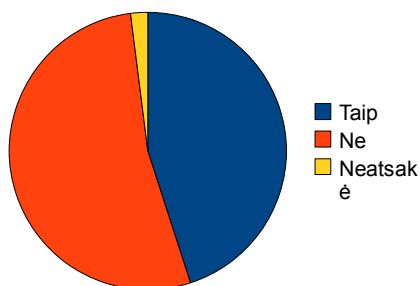
modeliais, bet ir paskatinti praktinėm užduotimis juos taikyti darbui su mokiniais.

Net 79 % mokytojų matė mokykoje patyčias tarp mokinių (žr. 23 pav.). Didžioji dalis įsikišo tarp konfliktuojančiųjų ir juos išskyrė, domėjosi tolimesne situacija ir tik nedidelė dalis nesidomėjo tolimesne situacija.

23 pav. Mokytojai, matę patyčias mokykloje tarp mokinių

Analizuojant anketas nustebino tai, kad didelė dalis mokytojų patiria patyčias (45%)! Nuolat yra akcentuojama patyčių problema tarp mokinių, tačiau akivaizdu, jog ir mokytojai yra patyčių objektai (žr. 24 pav.). Panašu, jog patyčios neturi nei amžiaus, nei vietos ribų. Iš mokyklų partnerių mažiausiai patyčių patiria Užvenčio Šatrijos Raganos gimnazijos mokytojai (19%), daugiau nei dvigubai – Židikų Marijos Pečkauskaitės vid. m-klos mokytojai (57%), Rusnės ir Daugų mokytojai - 48%, Vilkaviškio – 45%.

24 pav. Patyčias patiriantys mokytojai

Anketoje buvo kontrolinis klausimas: “ar esate tolerantiški kitoms kultūroms, papročiams ir t.t.”. Daugiau nei 64% atsakė “taip”, tačiau vertinant konkrečias kultūras – respondentai nebebuvo tokie tolerantiški, pavyzdžiui, romus tik 6% įvertino labai gerai, o europiečius net 29% (žr. 6 lentelę). Rezultatai rodo, kad nesame tolerantiški visoms kultūroms vienodai, galbūt vienus labiau mėgstame dėl religijos, kitus – dėl skanių patiekalų ar gražių tradicijų, tačiau sunkiai pripažįstame, jog nesame tolerantiški, jog trūksta pagarbos ar tiesiog pasikliaujame stereotipais. Ruošiant metodinę medžiagą mokytojams, būtina juos supažindinti su tomis kultūromis, kurias įvertino prasčiausiai.

6 lentelė. Kultūrų vertinimai

	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Blogai	Labai blogai	Neturiu nuomonės
Europiečius	29,00 %	61,00 %	7,00 %	0,20 %	0	2,00 %
Amerikiečius	14,00 %	61,00 %	20,00 %	0,60 %	0,40 %	3,00 %
Azijiečius	10,00 %	34,00 %	45,00 %	4,00 %	0,60 %	5,00 %
Arabus	8,00 %	17,00 %	52,00 %	14,00 %	2,00 %	6,00 %
Romus	6,00 %	14,00 %	41,00 %	25,00 %	6,00 %	7,00 %

Net 60 % mokytojų žino apie mokinius plačiau nei mokomo dalyko ribose. Nors mokytojai yra mėgstami 68% mokinių, 64 % bendradarbių, 63% tėvų, bet tai neužkerta kelio patyčioms.

7 lentelė. Mokytojų mėgstamumas mokyklos bendruomenės narių

	Labai mėgstamas	Mėgstamas	Vidutiniškai	Nemėgstamas	Labai nemėgstamas	Nežinau
Mokinių	4,00 %	68,00 %	19,00 %	0,60 %	0	8,00 %
Tėvų	3,00 %	63,00 %	19,00 %	0	0	15,00 %
Bendradarbių	3,00 %	64,00 %	20,00 %	0,60 %	0,30 %	13,00 %

Didžioji dalis mokytojų – moterys, kurios sudarė net 93% apklausoje dalyvavusių mokytojų. Vidutinis amžius – 41-50 metų.

7. MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ SISTEMOS ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ IR ŠVIETIMO PAGALBOS SPECIALISTŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Apklausoje dalyvavo ir **157 mokymosi visą gyvenimą sistemos administracijos darbuotojai** (toliau - MVGSAD) – tai direktorius, pavaduotojas ugdymui, pavaduotojas pamokyklinei veiklai, pavaduotojas ūkio reikmėms, pavaduotojas administracijos ir ūkio reikalams, pavaduotojas ikimokykliniam ugdymui, vyr. buhalteris, buhalteris. Iš projekto partnerių – 36, o elektroninėje apklausoje 121. Taip pat buvo apklausti ir **176 švietimo pagalbos specialistai** (toliau ŠPS) – tai vyr. socialinis pedagogas, socialinis pedagogas, vyr. specialusis pedagogas, spec. pedagogas, psichologas, logopedas, bendrosios praktikos slaugytojas. Iš projekto partnerių - 34, iš elektroninės apklausos – 142.

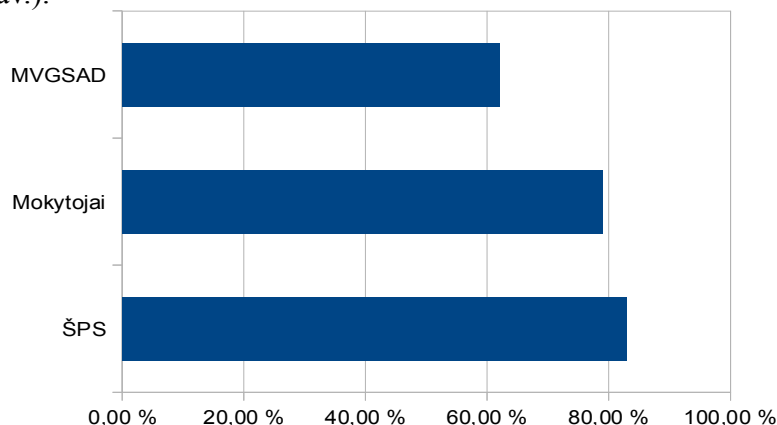
Tiek MVGSAD, tiek ŠPS nuomone, kultūrą geriausiai apibūdina “istorija, vertybės, gamta, laiko samprata” (40%) ir “architektūra, menas, muzika, kalba” (30%). Šie respondentai labiau palaiko kultūros kaip ledkalnio modelį.

Didžioji dalis mano, jog Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Konstitucijos santykis yra papildantis viena kitą.

Su mainais (kitų kultūrų mokinių priėmimas/išsiuntimas) nesusidūrė net 62% apklaustųjų. O tie, kurie susidūrė (20%), tai dalyvaudami seminare ar tarptautiniame projekte. O pagrindinės problemos – kalbos (17%) ir pasiruošimo (apmokymo) trūkumas šiems mainams (12%). ŠPS mano, jog rengiantis mainams yra svarbu “išsiaiškinti kultūrinius skirtumus”, o MVGSAD - “išugdyti jautrumą kitai kultūrai”. Kaip tinkamiausią pasiruošimo būdą mainams išskiria “parengiamuosius mokymus (paskaitas, skirtas pažinti kitą kultūrą, siekiant išugdyti toleranciją)”.

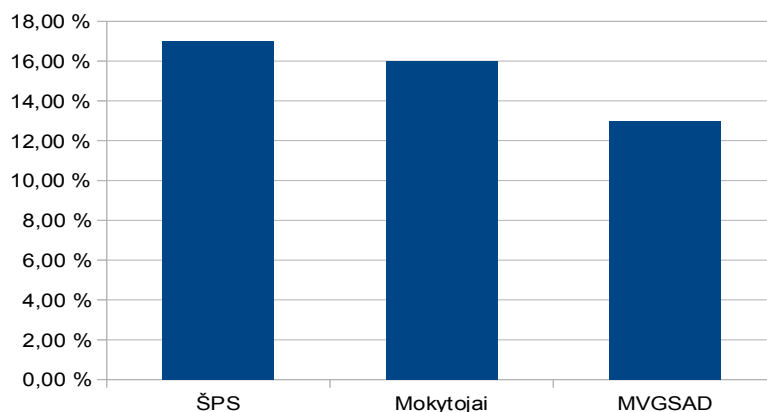
Net 70% apklaustųjų nežino kultūrinių dimensijų modelių, o jeigu žino (19%) – tai jų netaiko darbui su mokiniais. Tarpkultūrinio jautrumo modelį žino ir taiko darbui su mokiniais tik 8% apklaustųjų, o nežino net 78%. Paskaitų metu svarbu ne tik supažindinti su šiais modeliais, bet ir paskatinti juos taikyti.

Švietimo pagalbos specialistai patyčias tarp mokinių matė daugiau nei MVGSAD ar mokytojai (žr. 25 pav.).

25 pav. Palyginimas tarp mokytojų, ŠPS ir MVGSAD apie matytas patyčias

Į konfliktinę situaciją tarp mokinių net 42% ŠPS ir MVGSAD įsikišo ir išskyrė konfliktuojančius, o tik 6% nieko nedarė ir mano, jog tyčiotojas ir “auka” turi patys išsiaiškinti. Didžioji dalis (73%) mačiusiųjų patyčias domėjosi ir teiravosi tolimesne situacija tarp konfliktuojančiųjų arba tiesiog nuolat juos stebi (26%). Dažniausiai tėvus informuoja ŠPS (žr. 26 pav.).

26 pav. Dažniausiai tėvus apie patyčias tarp mokinių informuoja

ŠPS, MVGSAD ir mokytojai ne tik mato patyčias, bet ir patys jas patiria! Daugiausiai patyčių patiria mokytojai, mažiausiai – ŠPS (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Patyčias patiria

	Taip	Ne	Neatsakė
ŠPS	32,00 %	67,00 %	1,00 %
MVGSAD	33,00 %	66,00 %	1,00 %
Mokytojai	45,00 %	53,00 %	2,00 %

Kaip ir mokytojai, taip ir ŠPS bei MVGSAD teigia, jog yra tolerantiški kitoms kultūroms, tačiau vertinant konkrečias kultūras – nebebūna tokie nuolankūs. Prasčiausiai vertina romus. Neaišku, kas lemia tokį vertinimą, todėl paskaitų metu būtina paanalizuoti priežastis.

Draugiškesniais save laiko ŠPS, o dalykiškesniais – MVGSAD. Daugiau mokyklos bendruomenės nariais nei tai susiję su mokyklos veikla domisi MVGSAD (19%).

ŠPS didžioji dalis yra 31-40 metų, o MVGSAD – 41-50 metų. Visur dominuoja moterys, o vyrai sudaro tik 11%.

8. KULTŪROS ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Šioje apklausoje dalyvavo 455 įvairių kultūros įstaigų (muziejų, bibliotekų, menų mokyklų, galerijų, meno kolektyvų, teatrų ir kt.) darbuotojų. Atsižvelgiant į tai, jog partnerio **Anykščių raj. kūrybos ir dailės mokykloje** apklausos metu nebuvo paraiškoje numatyto apklausti darbuotojų skaičiaus, tai popierinės anketos buvo siųstos ir į kitą kultūros įstaigą - **Kauno taikomosios dailės mokyklą**.

Kultūros darbuotojų manymu, kaip ir mokytojų, tinkamiausia sąvoka apibūdinanti teiginį “skirtingų kultūrų pažinimas, gebėjimas sąveikauti bei komunikuoti su kitokiais, siekiant gyventi lygybėje, nepaisant skirtingos kultūros, gyvenimo būdo, kilmės” yra *tarpkultūrinis*, o kultūrą priešingai nei mokytojai, nurodė, jog geriausiai apibūdina “architektūra, menas, muzika, kalba” (47 %).

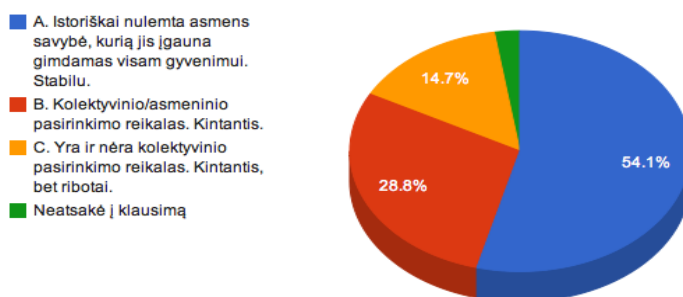
Kultūros įstaigų darbuotojai (64%) susiduria su kitų kultūrų (tradicijų, religijų, papročių) žmonėmis darbe (30%) ir dėl to nepatiria jokių problemų (30%).

Terminą “tarpkultūrinis” kultūros įstaigų darbuotojai supranta kaip “įvairių kultūrų suėjimą per meną, švietimą, mokslą”, “dviejų ir daugiau kultūrų jungtis bendrai veiklai”, “nepriklausantis

jokiai kultūrai”, “turintis kelių kultūrų bruožų”, “gebėjimas bendrauti su kitokiais, siekiant gyventi lygybėje, nepaisant skirtingos kultūros, gyvenimo būdo, kilmės”, “tai įvairių kultūrų, religijų, papročių bendradarbiavimas, bendras procesas, kitų kultūrų supratimas, toleravimas, humaniškas požiūris į jas”, “kultūra be sienų, bet išlaikant tradicijas”, “neišskiriantis vienos dominuojančios kultūros”, “tai įvairių tautybių gyventojų kultūra, jos toleravimas gyvenamojoje vietoje, veikla drauge, kartu su kita kultūra”, “kitos tautybės, kito regiono, kito tikėjimo, kitokio požiūrio į įvairius gyvenimo reiškinius pažinimas, supratimas, praktika, bendravimas ir pan. su kitų kultūrų žmonėmis, jų papročiai, komunikacija, bendradarbiavimas”, “kalbant apie bendruomenę, visuomenę, valstybę, tikslinga vartoti sąvoką įvairiatautis. Tai nusiteikimas, žinojimas, kaip ir gebėjimas bendrauti su kitokiais”, “tai dviejų kultūrų pažinimas, gerbiant kiekvienos kultūros kalbą, papročius, gebėjimą bendrauti tarpusavyje”, “įvairių kultūrų derinys”, “skirtingų šalių kultūros, o aš, arba Jūs tarp jų”, “keistis informacija su kitų kultūrų žmonėmis apie kultūrinį paveldą: papročius, tautosaką, istorines vertybes, architektūra, meną ir t.t.”, “skirtingų kultūrų, religinių nuostatų ir papročių asmenų ar jų grupių bendravimas, ieškant bendrų sąlyčio taškų”, “kai sugebama akcentuoti kultūrų bendrumus, o ne skirtynes, ir toleruoti kultūrų skirtumus, ieškant juose pozityvaus prado”, “neutrali terpė bendravimui”, “kelių kultūrų derinys”.

Dialogas tarp kultūrų yra svarbus, siekiant pažinti kitas kultūras ir išugdyti jautrumą joms. Taip mano didžioji dalis apklaustų kultūros įstaigų darbuotojų. Konfliktai tarp kultūrų kyla dėl religinių, paprotinių skirtumų bei stereotipų. Tai sudaro 50% ir 30% santykį. O kalba nėra tokia didelė problema. Vienas iš geriausių būdų konfliktams spręsti, pasak kultūros įstaigų darbuotojų, yra veikla, tarnaujanti bendriems interesams. Taip pat galimi ir tarpkultūriniai mokymai. Kultūros įstaigos darbuotojai, kaip ir mokytojai, ŠPS ar MVGSAD, teigia esantys tolerantiški kitoms kultūroms (72%), ir tik nedaugelis mano, jog yra netolerantiški (2%). Tačiau romus ir arabus vertina prasčiau nei europiečius ar amerikiečius.

Kultūros įstaigos darbuotojai, kaip ir daugelis prieš tai aptartų tikslinių grupių, mano, jog Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos perkeltos į Konstituciją ir nei Konvencija, nei Konstitucija negali nustatyti prigimtinių teisių ir laisvių baigtinio sąrašo. Tautinis identitetas yra stabilus, istoriškai nulemta asmens savybė, kurią jis įgauna gimdamas visam gyvenimui. Taip mano net 54% apklaustųjų (žr. 27 pav.).

pav. Tautinis identitetas

Kaip ir ŠPS bei MVGSAD labai didelė dalis kultūros įstaigų darbuotojų irgi nežino tarpkultūrinio jautrumo modelio (72%).

Didžioji dalis apklaustųjų yra moterys (88%), o amžiaus vidurkis nuo 41 metų iki 50 metų.

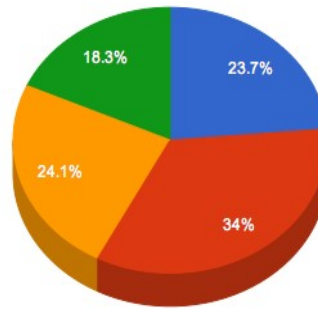
9. JAUNIMO ORGANIZACIJŲ NARIŲ APKLAUSA

Apklausoje dalyvavo **304 jaunimo organizacijų narių (toliau - JO)**, kurių daugumą sudaro moterys (60%), o amžius vidurkis yra 16-20 metų. Popierinėje apklausoje dalyvavo **Panevėžio jaunimo organizacijų sąjunga “Apskritasis stalas”**. Šių organizacijų nariai, priešingai nei mokiniai, susiduria su mainais (54%), dalyvaudami tarptautiniuose jaunimo organizacijų projektuose (62%), ir patiria dažniausiai finansines problemas.

Priešingai nei tėvai, bet panašiai kaip kultūros įstaigų darbuotojai, JO nariai (62%) susiduria su kitų kultūrų žmonėmis organizacijos veikloje. Tėvai – namuose, giminėje. Ir apie 29% nekyla jokių problemų bendraujant su kitų kultūrų žmonėmis.

Pasak JO narių, dialogas tarp kultūrų svarbus, siekiant pažinti kitas kultūras. Taip mano net 34% apklaustųjų (žr. 28 pav.).

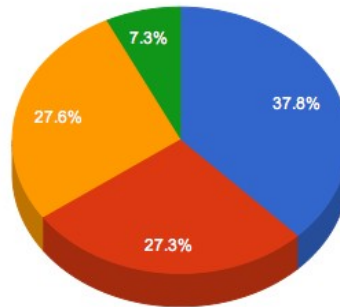
- A. Kad išvengti konfliktų
- B. Kad pažinti kitas kultūras
- C. Kad pažinti save, savo šaknis
- D. Kad išugdyti jautrumą kitoms kultūroms

28 pav. Dialogas tarp skirtingų kultūrų reikalingas

Tarp skirtingų kultūrų kyla konfliktai dėl įvairių priežasčių. JO nariai mano, jog pagrindinė priežastis – stereotipai (žr. 29 pav.). O geriausias jiems būdas spręsti – veikla, tarnaujanti bendriems interesams ir tarpkultūriniai mokymai.

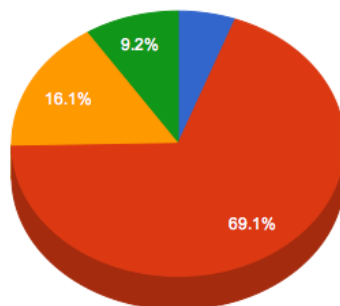
- A. Dėl stereotipų
- B. Dėl religinių, paprotinių skirtumų
- C. Dėl kalbos barjerų
- D. Kita

29 pav. Konfliktai tarp kultūrų kyla

JO narių nuomonės beveik neišsiskyrė dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau - Konvencija) santykio su Konstitucija (žr. 30 pav.). Pasak jų, tai nebaigtinis teisių ir laisvių sąrašas, kuris yra įtvirtintas ir Konstitucijoje, ir Konvencijoje.

- A. Konvencija = Konstitucijai, nes atlieka tokias pat funkcijas
- B. Konvencija papildo Konstituciją, nes Konvencijos nuostatos perkeltos į Konstituciją.
- C. Konvencijos nuostatos prieštarauja Konstitucijos normoms.
- D. Neatsakė į klausimą

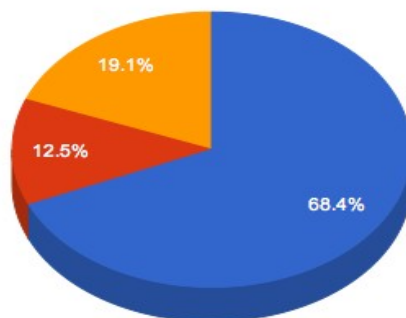

30 pav. Konstitucijos ir Konvencijos santykis

JO nariai terminą “tarpkultūrinis” supranta kaip “skirtingų kultūrų ir tradicijų bendrumo paieškas”, “siekimą susipažinti su kitų kultūrų žmonėmis, jų gyvenimu, papročiais, tradicijomis, kai tiesiog neapsiribojama tik tuo, kas šalia, o žiūri daug toliau”, “kada skirtingos kilmės, rasės, tautybės, lyties, seksualinės orientacijos, religinių įsitikinimų ir pan. žmonės gali taikiai gyventi kartu, ir procesus, reikalingus tokiai visuomenei kuria bendros gerovės vardan”, “sugebėjimas būti keliose kultūruose, jas toleruoti, suprasti ir su jomis nekonfliktuoti”, “neturintis problemų įsiliesti į kitos kultūros terpę išsaugodamas savąją”, “gebantis pripažinti, suprasti ir toleruoti kitas kultūras”, “terpė, kurioje sąveikauja skirtingos kultūros”, “procesas, į kurį įtraukiami skirtingų kultūrų žmonės” ir pan.

Kaip ir daugelis apklaustųjų, JO nariai yra tolerantiški kitoms kultūroms (žr. 31 pav.), tačiau labiausiai nemėgsta romų ir arabų.

■ A. Taip
■ B. Ne
■ C. Vienoms kultūroms – taip,
kitoms – ne.

31 pav. Tolerantiškumas kitoms kultūroms

Atsižvelgiant į tokį neigiamą romų ir arabų vertinimą, paskaitų metu būtina aptarti priežastis, paanalizuoti kultūrų skirtumus.

10. IŠVADOS

Vykdam apklauą buvo siekiama išsiaiškinti tikslinių grupių poreikius, o atsakymų pagalba parengti metodinę medžiagą. Išanalizavus apklausos rezultatus, galima daryti keletą išvadų:

- Mokiniai turi daug draugų, tačiau patyčias patiria beveik 47%. Didžioji dalis – mokykloje ir būtent VI, VII ir VIII klasėje. Tie, kurie patiria patyčias, daugiausiai ir tyčiojasi iš kitų. Mokiniai netgi menkiausią neigiamą žodį ar veiksma priima kaip patyčias. Todėl paskaitų metu būtina identifikuoti ir išmokti atskirti, kas yra patyčios, o kas ne. Kadangi tyčiotojais yra nurodomi ne tik klasiokai, vyresni mokiniai, bet ir mokytojai, būtina šia tema ir

- mokytojams skirti seminarą. Mokiniai norėtų specialistų pagalbos arba pasikalbėti su tėvais, todėl būtina psichologo konsultacija arba darbas grupėje mokiniai-tėvai.
- Mokiniai susiduria su kitų kultūrų žmonėmis dažniausiai tarp draugų ar namuose, giminėje, o pagrindinė problema – kalbos.
 - Net 45% mokytojų patiria patyčias.
 - Daugiau nei 60% apklaustųjų teigia esantys tolerantiški, tačiau kultūras vertina labai skirtingai, prasčiausiai – romus ir arabus. Būtina paskaitų metu supažindinti su šiomis kultūromis, paanalizuoti neigiamas vertinimo priežastis.
 - Tarpkultūrinio jautrumo raidos modelius ir kultūrų dimensijų modelius darbui su mokiniais daugiausiai taiko MVGSAD.
 - Mokytojai, ŠPS ir MVGSAD labiau palaiko kultūros kaip ledkalnio modelį.
 - Su mainais daugiausiai susiduria jaunimo organizacijų nariai savo veikloje, o su kitų kultūrų žmonėmis – kultūros įstaigos darbuotojai (65%), JO nariai (62%), mokiniai (41%), tėvai (34%).
 - Net 93% tėvų visiškai nesusiduria su mainais, todėl ši tema jiems nėra aktuali.
 - Pagrindiniai raktiniai veiksmazodžiai, apibrėžiantys tarpkultūrinį mokymąsi, yra *bendrauti, pažinti, komunikuoti, sąveikauti, suprasti*, o daiktavardžiai – *bendravimas, tolerancija, pakantumas, pažinimas, lygybė*.

Taigi rengiant metodinę medžiagą, būtina atsižvelgti į apklausos rezultatus, parinkti praktinių užduočių, supažindinti su įvairiomis kultūromis, siekiant pakeisti neigiamą nuomonę kai kurių kultūrų atžvilgiu, išmokyti mokinius identifikuoti patyčias, taikyti prevencines priemones. Mokytojus, ŠPS, MVGSAD bei kultūros įstaigos darbuotojus ne tik supažindinti su tarpkultūriniais modeliais, bet ir paskatinti juos taikyti.